

'Er waren in Duitsland te weinig democraten'

Duitsland in schoolboeken Geschiedenis

Achtergrond - 6 oktober 2011

Het beeld dat Nederlandse schoolboeken geschiedenis schetsen van Duitsland in de twintigste eeuw is niet erg positief. Dat blijkt uit het afstudeeronderzoek van UvA-studente Simone Timmermans. Voor Duitslandweb vat ze haar onderzoek samen.

Steeds meer jongeren maken een stedentrip naar Berlijn en kranten berichten regelmatig dat Duitsers onze favoriete burens zijn. Het lijkt lang geleden dat het rapport 'Bekend en onbemind' van het Clingendael Instituut de gemoederen bezighield. In 1993 werd uit dit rapport duidelijk dat Nederlandse jongeren een negatief beeld van Duitsland hadden. Veel jongeren komen vooral via schoolboeken met Duitsland en Duitse geschiedenis in aanraking. Wat schrijven de schoolboeken voor het vak Geschiedenis over Duitsland en de Duitse geschiedenis? Is Duitsland hét foute land dat twee wereldoorlogen begon, of zijn schoolboeken genuanceerder?

De tekstboeken van marktleidende methodes Sfinx, MeMo en Sprekend verleden heb ik over de periode 1997-2007 onderzocht op het beeld dat zij van Duitsland in de twintigste eeuw geven. Uit het onderzoek bleek dat het beeld van Duitsland niet positiever is geworden.

Nog steeds ligt de nadruk op het nationaalsocialistische Duitsland, waarbij de Weimar Republiek als opmaat hiertoe wordt gezien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit hoofdstuktitels als 'Lenin en Hitler: de route naar de macht'. Vooral de zwakte van de Republiek van Weimar wordt in de lesmethodes benadrukt. Uitspraken als 'er waren in Duitsland te weinig democraten voor een democratie' maken het voor leerlingen niet eenvoudig om een positief beeld van Duitsland te krijgen.

De democratisering van na de Tweede Wereldoorlog wordt aanzienlijk positiever beoordeeld. Uit de Republiek van Weimar en de nazitijd werd lering getrokken, melden de schoolboeken, waardoor een stevig gewortelde democratie ontstond met voldoende kansen om de eenwording succesvol te maken. Opvallend is dat deze eenwording nauwelijks aan bod komt. Doordat in alle drie de methodes de informatie over Duitsland als democratie zich voornamelijk richt op de fouten van

de Weimar Republiek en de ontwikkeling van de Bondsrepubliek in de periode 1945-1989, blijft het beeld van de geschiedenis van het democratische Duitsland onvolledig. Leerlingen leerden immers wel welke fouten Duitsland in haar democratische ontwikkeling heeft gemaakt en hoe de democratische traditie tot 1989 werd gevestigd, maar informatie over het democratische en verenigde Duitsland blijft zo goed als achterwege. Ook het DDR-verleden komt er maar bekaaid vanaf; de gebeurtenissen in deze eenpartijstaat worden vooral in het kader van de Koude Oorlog gezien, waardoor vaak alleen de bouw en de val van de Muur worden aangehaald.

In de periode 1997-2007 werd in de Nederlandse schoolboeken veel aandacht aan nazi-Duitsland besteed. Hoewel de nadruk ligt op het nationaalsocialistische verleden van Duitsland boden de onderzochte methodes leerlingen voldoende informatie voor een positief beeld van Duitsland. De vraag is alleen welke informatie bij leerlingen behouden bleef. Waarschijnlijk het beeld van het nationaalsocialistische Duitsland, niet in de laatste plaats omdat dit thema drie keer voorkomt in de gemiddelde schooltijd van de Nederlandse leerling.

Maar beeldvorming is van zoveel meer dan alleen de lesmethode afhankelijk. Een belangrijke rol is weggelegd voor de docent. Het is daarom goed als docenten stilstaan bij het beeld dat een methode schetst en dit waar nodig nuanceren en verdiepen. Dat leerlingen de Tweede Wereldoorlog boeiend vinden kan als een voordeel werken voor een interessante les. Dat leerlingen niets of nauwelijks iets weten over het Duitsland van voor en na 1945 zou zeker als een uitdaging moeten werken.

Simone Timmermans studeerde dit jaar bij Duitslandstudies aan de Universiteit van Amsterdam af op haar onderzoek: 'Buurland in beeld. Het beeld van de Duitse geschiedenis in Nederlandse schoolboeken Geschiedenis voor de Tweede Fase (1997-2007)'.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/360/er-waren-in-duitsland-te-weinig-democraten>